

Yavuz Muharebe Kruvazörü

Almanya'da adı "Goeben" olan Yavuz muharebe kruvazörü; 12 Ağustos 1909 tarihinde Hamburg'ta Blohm & Voss Tersanesi'nde kızağa konulmuştur. Yavuz muharebe kruvazörü 28 Mart 1911 tarihinde denize indirilmiş, 2 Temmuz 1912 tarihinde Alman İmparatorluk Donanması'na katılmıştır. 1031-1053 personel kapasitesi ile 23.580 ton ağırlığında, 27 deniz mili sürate sahip, 10 adet 28 cm.lik, 12 adet 15 cm.lik ve 12 adet 8.8 cm.lik topları bulunan bir muharebe kruvazörüdür. Goeben (Yavuz) muharebe kruvazörü 1912 yılında tam teçhizatlı olarak Alman Donanması'na katılmış ve Breslau (Midilli) gemisi ile Akdeniz tümenini teşkil için Akdeniz'de görevlendirilmiştir. Birinci Dünya Harbi'nin başlaması ile 3 Ağustos 1914 tarihinde Türk-Alman İttifakı imzalanmış, 4 Ağustos 1914'te Osmanlı Devleti tarafsızlığını ilân etmiştir. Bu sırada Akdeniz'de bulunan ve iki İngiliz kruvazörü tarafından kovalanmakta olan bu iki Alman gemisinin derhal İstanbul'a gitmesi emri verilmiştir. Bu emri alan gemiler, 10 Ağustos 1914 günü saat 12.00'da Çanakkale Boğazı önüne gelmişlerdir. Harbiye Nezareti'nin iki Alman gemisinin Boğaz'dan geçebilmesi emrini vermesinden sonra iki Alman zırhlısı Türk Donanması'na ait Kütahya ve Akhisar torpidobotları kılavuzluğuyla içeri alındıktan sonra Nara'ya demirlemiştir. Bu gemiler 13 Ağustos'ta Erdek'te kömür ikmallerini tamamladıktan sonra İstanbul/Tuzla'ya gelebilmişlerdir. Alman kruvazörlerinin Marmara'ya girmeleri olayı Osmanlı Devleti'ni bir oldu-bitti karşısında bırakmıştır. Osmanlı Devleti de tarafsızlığını bozmamak için bu gemileri satın aldığını açıklamış ve 16 Ağustos 1914 günü Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın emri ile Goeben'e "Yavuz Sultan Selim", "Breslau" ya da "Midilli" adı verilerek, gemilere Türk Bayrağı çekilmiştir. 9 Eylül 1914 tarihinde Donanma Birinci Komutanlığı'na atanmış bulunan Alman Koramiral Souchon, Donanmayı bir an önce harbe hazır bir duruma getirmeye çaba harcamıştır. Bu suretle, Amiral Souchon, çok geçmeden, önce Marmara'da daha sonra da Karadeniz'de eğitim, atış ve manevralara başlamış, gemilerde fazla bulduğu personeli çıkarmış, savaş gücünün yetersizliğini öne sürerek, her gemiye bir Alman subayı atamıştır. Alman Amiral Yavuz ve Midilli gemilerinin de bulunduğu Osmanlı Donanmasını keşif, gözetleme ve muhtelif eğitimler yaptırmak gerekçesiyle 27 Ekim 1914 tarihinde Karadeniz'e çıkarmıştır. Alman Amiral Souchon'un emriyle Yavuz muharebe kruvazörü ile Taşoz ve Samsun muhripleri Sivastopol'u; Midilli kruvazörü Novorosisk'i; Muavenet-i Milliye ve Gayret-i Vataniye muhripleri ise Odessa Limanı'nı 29 Ekim 1914 sabahı bombardıman etmiş ve bu olay Osmanlı Devleti'nin, Almanya'nın yanında fiili olarak Birinci Dünya Harbi'ne girmesine neden olmuştur. Birinci Dünya Harbi'nde Yavuz zırhlısı Türk Donanması'na yeni bir güç vermiş, Karadeniz'de kuvvetler dengesini etkilemiş, hatta harbin ilk yıllarında üstünlük sağlanmasına neden olmuştur. Tek başına Yavuz zırhlısının sürat ve ateş gücü üstünlüğü Rus Donanması'nın Karadeniz'deki faaliyetlerini önemli ölçüde baltalamış, Rusların Karadeniz Boğazı'na çıkarma yapmalarına karşı büyük bir caydırıcı rol üstlenmiştir. Yavuz gemisinin, Türk Donanması'nın Karadeniz'de Rus filosu ile harp edebilecek tek gemi olmasından dolayı, bu tek gemiyi korumak maksadıyla, onun varlığına dayanan bir strateji takip edilmiştir. 1918 yılında Çanakkale Boğazı'ndan Ege'ye çıkmak üzere olan Yavuz gemisi, Gökçeada yakınlarında mayına çarparak yaralanmış ve üç mayın yarası almıştır. 30 Ekim 1918 tarihinde Osmanlı Devleti'ni fiili olarak ortadan kaldıran, bu kapsamda denizcilik gücünü de yok eden Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından sonra; Yavuz gemisi komutanı olan Tümamiral Rebeur Von Paschwitz'e ait fors indirilerek, Yavuz gemisi Türk Amirali Arif Bey'e teslim edilmiştir. Üç büyük yarası olan Yavuz gemisi büyüklüğünden dolayı Haliç trafiğini aksatacağı düşünülerek, Mondros Mütarekesi'nin hükümleri gereğince toplarının kamaları ve kazanlarının kapakları sökülmüş olarak Kontrol Komisyonu'nun istediği doğrultusunda İzmit'e çekilmiştir. Cumhuriyet'in ilânından sonra; İzmit açıklarında demirli ve yaralı bulunan Yavuz Muharebe Kruvazörü'nü ziyaret eden Atatürk, 1925 yılının Eylül ayında Donanma Komutanı ve aynı zamanda Yavuz Komutanı Yarbay Necati'ye; "Yavuz gemisine ilk defa geliyorum. Yaralı da olsa bugünkü şekli o

zamandan daha pek çok değerlidir. Bu gemiyi Türk Milleti'nin ihtiyacı olan sağlam ve kudretli bir zırhlı şekline sokacağız. Bu kudret, silah bakımından sizlere, dış politika bakımından da bizlere büyük hizmetler görecektir, gurur sağlayacaktır” diyerek etkili bir Donanmanın o ülkenin dış politikasındaki yaptırım gücünü de bu veciz sözleriyle ifade etmiştir. 30 Aralık 1924 tarihinde Atatürk'ün direktifiyle Bahriye Vekaleti teşkil edildikten sonra, ilk olarak Yavuz gemisinin onarımı işi ele alınmıştır. Yavuz gemisinin onarımı için öncelikle gemiyi havuzlamaya elverişli bir yüzer havuzun yapılması gerekmiştir. 9 Mayıs 1925 tarihinde Flender adlı bir Alman firmasına yüzer havuz siparişi edilmiş, Gölcük'te inşasına başlanan havuzun inşası 1926 yılı Aralık ayında tamamlanmıştır. Yavuz muharebe kruvazörü, 1927 yılında Gölcük'te havuzlanarak onarıma alınmıştır. Halihazırda dünya çapında firkateynler ve denizaltılar inşa eden Gölcük Tersanesi'nin ilk temelleri de bu dönemde atılmıştır. 25 Şubat 1930 tarihinde son kez havuzdan indirilen Yavuz zırhlısı onarımına devam edilmek üzere Turgutreis zırhlısı üzerine aborda olmuş ve onarımına burada devam edilmiştir. Yavuz zırhlısı son atış tecrübelerini 11 Ağustos 1930 tarihinde yapmıştır. Yavuz Muharebe Kruvazörü, 1930 yılında onarımının tamamlanmasından sonra Türk Donanması'nın gelişimi için temel yapı taşı olmuştur. 1930 yılında alınan bir kararla geminin Yavuz Sultan Selim olan adı “Yavuz Selim”, 1936 yılında alınan bir kararla “Yavuz” olarak değiştirilmiştir. Yavuz muharebe kruvazörü, Zafer ve Tınaztepe muhripleri ile birlikte 1933 yılında Başbakan İsmet İnönü'nün Bulgaristan'ı ziyareti münasebetiyle Varna'ya, 1936 yılında ise beş muhrip, dört denizaltı ve bir denizaltı ana gemisi ile eğitimler yapmak ve Akdeniz'de bayrak göstermek maksadıyla Malta ve Yunanistan'a ziyaretlerde bulunmuştur. Yavuz muharebe kruvazörü, tarihindeki belki de en hazin görevini 19 Kasım 1938 tarihinde Mustafa Kemal Atatürk'ün naaşını İstanbul'dan İzmit'e taşıyarak yerine getirmiştir. 1950 yılında katıldığı son tatbikattan sonra yedek statüsüne alınarak Gölcük yakınlarındaki Kavaklı önündeki şamandıralara bağlanan Yavuz zırhlısı, 14 Ekim 1954 tarihinde Gölcük Limanı'nda Poyraz rıhtımına alınmıştır. Bu tarihten sonraki yıllarda Harp Filosu Komutanı'nın karargahı olarak görev yapan Yavuz gemisi 1957 yılında hizmet dışına çıkarılmıştır. 1973 yılında da malzemesinden yararlanılmak üzere sökülme ve parçalama işlemleri için Makine Kimya Endüstrisi'ne devredilmiştir. Türk ve Alman bayrakları ile 62 yıl hizmette bulunan Yavuz zırhlısı, Türk Milleti'nin hatıralarında daima dev cüssesine, kudretine layık bir efsane olarak kalmıştır. Yavuz'un anısını yaşatmak için Beşiktaş Deniz Müzesi'nde Yavuz'a ait objelerin teşhir edildiği müstakil bir salon açılmış ve müze bahçesine yine Yavuz'a ait 7.5 tonluk bir adet sancak başomuzluk demiri ile 28'lik toplarına ait 2 namludan biri ile bir adet pervanesi konulmuştur. Gölcük Deniz Üssü'nde de teşhir için Yavuz'a ait bir adet tonoz demiri, 28'lik toplarına ait bir adet namlu ile bu toplara ait iki adet mermi kovanı ve iki adet pervanesi bulunmaktadır. Ayrıca Yavuz'un pruva direği de Deniz Lisesi Komutanlığı (Heybeliada) bahçesinde bulunmaktadır. Yavuz'un bir diğer pervanesi ise Ankara'daki MKE (Makine Kimya Endüstrisi) Genel Müdürlüğü binası girişinde sergilenmektedir.

Figen ATABEY

KAYNAKÇA

ATABEY, Figen, **Karadeniz'de Türk Donanması (Birinci Dünya Harbi ve Millî Mücadele Dönemi)**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara 2006.

Birinci Dünya Harbi'nde Türk Harbi, VIII. Cilt, Deniz Harekâtı, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1976.

Cumhuriyet Donanması (1923-2005), Deniz Basımevi, İstanbul 2005.

Donanma Komutanlığı Tarihçesi, Donanma Komutanlığı Basımevi, Gölcük 2002.

LANGENSIEPEN, Bernd, GÜLERYÜZ, Ahmet, **The Ottoman Steam Navy (1828-1923)**, Conway Maritime Press, London 1995.

LOREY, Hermann, **Türk Sularında Deniz Hareketleri**, Çev. H. Sami, Cilt I, Deniz Matbaası, İstanbul 1936.

Türk Deniz Kuvvetleri Tarihçesi (1923-1950), Cilt I-II, Lalahan Deniz Arşiv Genel Müdürlüğü.

31/03/2025 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/yavuz-muharebe-krvazoru/?pdf=3266> adresinden erişilmiştir